

КВАРТАЛНО СТРУКТУРНО ИСТРАЖИВАЊЕ О ПОСЛОВАЊУ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

ПРАВНИ ОСНОВ

Истраживање се спроводи на основу Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/2009), као и Програма званичне статистике у периоду од 2011. до 2015. године („Службени гласник РС“, број 23/11).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ и садржај истраживања

Основни циљ овог истраживања јесте да се добију подаци о кварталној динамици резултата финансијског пословања привредних друштава, као и о променама у структури економских активности у области нефинансијске пословне економије. Финансијско пословање привредних друштава базира се на подацима о пословним приходима, пословним расходима, залихама и инвестицијама у материјална основна средства.

Подаци који се обезбеђују овим истраживањем користе се за обрачун кварталних макроекономских агрегата. Осим тога, ови подаци могу да се користе и за следеће сврхе: текуће праћење и проучавање кретања у нефинансијској пословној економији; текућу анализу ефеката мера економске политике у области нефинансијске пословне економије; проучавање развоја и структурних промена у нефинансијској пословној економији, посебно у области пословних услуга, као и испуњавање обавеза према међународним организацијама у делу краткорочних показатеља о промету пословних услуга.

Корисници ових података су: државни органи, привредне коморе, научни институти и друге организације које се баве проучавањем и анализом краткорочних кретања у нефинансијској пословној економији, као и привредна друштва и други индивидуални корисници података.

Извештајне јединице, статистичке јединице

Извештајне јединице јесу сва економски активна привредна друштва која послују у области нефинансијске пословне економије. Такође, извештајне јединице представљају и друга правна лица која производе и пружају услуге за тржиште, тј. ако су им приходи од продаје производа и услуга већи од 50% пословних прихода.

Извештајне јединице јесу сва економски активна привредна друштва и друга правна лица која су, према Закону о класификацији делатности („Службени гласник РС“, број 104/09) и Уредби о класификацији делатности („Службени гласник РС“, број 54/09), сврстана у следеће секторе:

- A Пољопривреда, шумарство и рибарство
- B Рударство
- C Прерађивачка индустрија
- D Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром
- E Снабдевање водом и управљање отпадним водама
- F Грађевинарство
- G Трговина на велико и мало и поправка моторних возила
- H Саобраћај и складиштење
- I Услуге смештаја и исхране
- J Информисање и комуникације
- L Пословање некретнинама
- M Стручне, научне, иновационе и техничке делатности
- N Административне и помоћне услужне делатности
- P образовање
- Q Здравствена и социјална заштита
- R Уметност, забава и рекреација
- S Остале услужне делатности

Основна статистичка јединица структурних пословних статистика јесте пословни субјект. У овом истраживању пословни субјект разврстан је према претежној делатности.

Обухват истраживања

Обухват извештајних јединица представља скуп економски активних субјеката ангажованих у производњи и продаји добара и услуга за тржиште, тј. оних субјеката који су по свом функционисању сврстани у нефинансијску пословну економију. Нефинансијска пословна економија не обухвата секторе К (Финансијске делатности и делатност осигурања) и О (Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање) КД (2010).

Иако по међународним стандардима нефинансијска пословна економија не обухвата секторе А (Пољопривреда, шумарство и рибарство), Р (Образовање), Q (Здравствена и социјална заштита), R (Уметност, забава и рекреација) и S (Остале услужне активности) КД (2010), у овом истраживању обухваћен је тржишни део набројаних сектора, односно сва привредна друштва и друга правна лица (сви пословни субјекти) чији су приходи од продаје производа и услуга већи од 50% пословних прихода.

Предузетници нису обухваћени.

Метод, време и извори прикупљања података

Истраживање се спроводи на узорку изабраних јединица. Оквир за избор узорка формира се на основу скупа пословних субјеката Статистичког пословног регистра (СПР) из фебруара текуће године. Стратификација јединица оквира за избор узорка врши се према делатности, броју запослених (мање од 50 запослених, 50 и више запослених) и према величини промета (велики који се пописују и остали из којих се бира узорак).

Узорак је обима око 2900, од којих се око 1500 највећих бирају намерно (пописују). Остале јединице се бирају на случајан начин. Оцене тотала, количника и пропорција изводе се по стандардном поступку за стратификован узорак и прост случајан узорак унутар стратума.

Претходни резултати се односе на текући квартал и израчунавају се непосредно након прикупљања и логичке контроле података. По истеку сва четири квартала, поново се израђују коначне оцене за све кварталне.

Основни извор података за састављање Кварталног структурног извештаја о пословању привредних друштава јесу законом прописане евиденције, првенствено финансијско и погонско књиговодство, као и остале евиденције (пореске, кадровске) и обрачуни.

Обавеза заштите индивидуалних података

Обавеза заштите индивидуалних података темељи се на члану 3 Одредбе о заштити давалаца података и члановима 44, 45, 46, 47, 48 и 49 Одредбе о поверљивости Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09). Индивидуални подаци представљају службену тајну, користе се искључиво у статистичке сврхе и не могу се објављивати нити стављати на располагање корисницима.

Основна обележја истраживања

Пословни приходи представљају вредносно (новчано) изражен резултат пословања пословног субјекта. Они се увек односе на одређени период (месец, квартал, годину). Обухватају: приходе од продаје робе, производа и услуга; приходе од активирања учинака и робе; приходе од премија, субвенција, дотација, регреса и сл., и друге пословне приходе (приходе од закупнина, чланарина, тантијема и лиценцих накнада и остале пословне приходе). Исказани су без пореза на додату вредност.

Приходи од продаје (промет) чине део пословних прихода и представљају вредност прихода од продаје робе, готових производа и извршених услуга, која је остварена како на домаћем, тако и на иностраном тржишту.

Приходи од активирања учинака и робе чине део пословних прихода и представљају вредност која је остварена активирањем или потрошњом робе, производа и услуга за сопствене потребе пословног субјекта.

Приходи од премија, субвенција, дотација, регреса и сл. чине део пословних прихода и представљају вредност коју је пословни субјект остварио од премија, субвенција, дотација, донација, регреса, компензација од повраћаја пореских дажбина и по основу условљених донација.

Други пословни приходи јесу део пословних прихода и представљају вредност коју је пословни субјект остварио од закупнина (земљишта, погонске опреме, транспортних средстава и инвентара, пословног инвентара и др.), од чланарина (од пословних удружења и других чланарина), од тантијема и лиценцих накнада (по основу: патената, накнада по основу жигова, ауторских и осталих права).

Пословни расходи представљају вредносно (новчано) изражене трошкове пословања пословног субјекта. Они се увек односе на одређени период (месец, квартал, годину). Обухватају: набавну вредност продате робе; трошкове материјала; трошкове зарада, накнада зарада и остале личне расходе и накнаде; трошкове производних услуга; и нематеријалне трошкове, осим трошкова пореза и трошкова доприноса.

Набавна вредностӣ њрогаије робе представља вредност робе и некретнина набављених ради препродаје.

Трошкови материјала и енергије представљају вредност утрошену на набавке материјала за израду (сировина, основног и помоћног материјала), режијског материјала, горива и енергије и резервних делова.

Трошкови зарада и накнада зарада и остали лични трошкови представљају вредност утрошену на исплате зарада запосленима, пореза и доприноса које послодавац уплаћује на име тих зарада; исплате другим лицима која нису запослени (накнаде по уговору о делу, по ауторским уговорима, по уговору о привременим и повременим пословима и др.), исплате накнада директору, тј. члановима органа управљања и надзора, као и на остале личне расходе и накнаде (отпремнине за одлазак у пензију, јубиларне накнаде, дневнице за службене путеве, теренски додаци и сл.).

Трошкови производних услуга представљају вредност утрошену на производњу услуга као што су: израда учинака, транспортне услуге, услуге одржавања, трошкови закупнина, трошкови сајмова, рекламе и пропаганде, трошкови истраживања итд.

Нематеријални трошкови (осим трошкова пореза и трошкова доприноса) представљају следеће вредности: вредност трошкова непроизводних услуга (здравствених услуга, адвокатских услуга, услуга рачуноводствене ревизије, као и услуге консалтинга, обезбеђења, стручног усавршавања кадрова итд.); вредност трошкова репрезентације; вредност трошкова премија осигурања (основних средстава, залиха, запослених итд.); вредност трошкова платног промета (провизије и друге накнаде банкама; трошкови гаранција, коришћења банкарских кредита и др.) и вредност трошкова чланарина; вредност трошкова пореза и трошкова доприноса.

Залихе су облик обртних средстава. Њихова вредност је новчано изражено стање на одређен дан (тј. стање првог и стање последњег дана извештајног квартала). Ту спадају: залихе материјала, недовршене производње, залихе готових производа и робе.

Залихе материјала представљају вредност обрачунатих набавки материјала (сировина и основног материјала, помоћног материјала, осталог материјала, горива и мазива, материјала у доради, обради и манипулацији, амбалаже са једнократним отписом); резервних делова и алата и инвентара.

Залихе недовршене производње представљају вредност недовршене производње и недовршених услуга.

Залихе готових производа представљају вредност готових производа и завршених услуга.

Залихе робе представљају вредност обрачунате набавке робе; робе у магацину; робе у промету на велико; робе у складишту, стоваришту и продавницама код других правних лица; робе у промету на мало; робе у обради, доради и манипулацији; робе у транзиту и робе на путу.

Број запослених (квартални просек) представља број лица која раде у предузећу, која су са послодавцем закључила формално-правни уговор о раду на неодређено или одређено време и која су плаћена за свој рад.

Број запослених обухвата сва лица која се налазе на платном списку, укључујући и она која раде код куће, приправнике, плаћене власнике и плаћене чланове породице, лица која су привремено одсутна, лица која не раде пуно радно време. Такође, обухватају се лица која су са послодавцем закључила уговор о привременим и повременим пословима (укључују се и лица која су ангажована преко омладинских и студентских задруга).

Не обухватају се неплаћени власници и неплаћени чланови породице, лица која су ангажована посредством агенција за запошљавање, лица ангажована по основу уговора о делу, чланови управног и надзорног одбора (они који немају статус запосленог), као и лица одсутна на неодређено време (дуготрајна боловања, војна служба и сл.).

Ниво репрезентативности података

Резултати Кварталног структурног истраживања о пословању привредних друштава представљају оцене које су израђене на основу узорка изабраних јединица. Резултати се израђују за Србију – укупно, и то на нивоу сектора КД (2010).

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију (укупно).

С обзиром на то да је циљ истраживања праћење динамике финансијских резултата пословања привредних друштава, израђују се одговарајући индекси на кварталном (текући квартал / претходни квартал) и годишњем нивоу (текући квартал / исти квартал претходне године).

Усаглашеност са међународним препорукама, стандардима и праксом

У спровођењу овог истраживања примењена су нека од методолошких решења која су у складу са Методологијом краткорочних показатеља Евростата (*Methodology of short-term business statistics, Commission regulation no 588/2001 concerning short term statistics regards the definitions of variables*), Евростат, 2006. година.

ОРГАНИЗАЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

Припрему и спровођење Кварталног структурног истраживања о пословању привредних друштава (образац СБС-03) врши Републички завод за статистику. Организационе јединице које учествују у спровођењу овог истраживања су: централа у Београду, подручна одељења у Шапцу, Зајечару, Лесковцу, Краљеву, Нишу, Ваљеву, Смедереву, Ужицу и Крагујевцу; Сектор за статистику АП Војводине са одељењима у Новом Саду, Зрењанину, Панчеву, Сремској Митровици и Суботици и Завод за информатику и статистику Београда.

Централа у Београду је надлежна за следеће активности: израђује методологију и инструменте за спровођење истраживања; одређује оквир за избор јединица у узорак, величину узорка, израђује принципе и критеријуме о начину избора и врши избор јединица у узорак (саставља адресар извештајних јединица); штампа обрасце и друге инструменте неопходне за спровођење истраживања; доставља обрасце подручним одељењима; врши контролу: обухвата, тачности и потпуности података; обрађује податке (рачунска и логичка контрола, исправка података, оцене из узорка); стара се о извршењу планираних рокова по фазама рада.

Подручне организационе јединице, Сектор за статистику АП Војводине и Завод за информатику и статистику Београда обављају послове на организовању и спровођењу истраживања на терену, као што су: слање упитника на терен према адресару јединица изабраних у узорак; контактирање са извештајним јединицама и централом у Београду када је потребно да се разјасне евентуални проблеми и нејасноће; прикупљање попуњених упитника, визуелна контрола, контрола обухвата и квалитета података у извештајима; унос података по унапред припремљеној апликацији; попуњавање евиденције у адресару према упутству које се налази на самом адресару; достављање унетих података у централу у Београду.

Обавезност давања података

На основу Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09), обавеза давања података за ово истраживање темељи се на члану 26, по коме су извештајне јединице дужне да дају „тачне, комплетне и ажурне“ податке. Казнене одредбе за одбијање давања или давање непотпуних и нетачних података темељи се на члану 52 истог закона.

Роковник основних фаза рада

1. Израда методологије до 15. марта.
2. Слање упитника у подручна одељења до 10. марта (за I квартал), 10. јуна (за II квартал), 10. септембра (за III квартал) и 10. децембра (за IV квартал).
3. Пријем попуњених упитника у подручна одељења до 15. априла (за I квартал), 15. јула (за II квартал), 15. октобра (за III квартал) и 15. јануара (за IV квартал претходне године).
4. Достављање унетог материјала у централу у Београду до 5. маја (за I квартал), 5. августа (за II квартал), 5. новембра (за III квартал) и 5. фебруара (за IV квартал претходне године).
5. Обрада првих резултата до 25. маја (за I квартал), 25. августа (за II квартал), 25. новембра (за III квартал) и 25. фебруара (за IV квартал претходне године).
6. Израда и објављивање саопштења „Квартално пословање привредних друштава“ (претходни подаци): 5. јун (за I квартал), 5. септембар (за II квартал), 5. децембар (за III квартал претходне године), и 5. март (за IV квартал претходне године).
7. Израда коначних података за сва четири квартала претходне године и њихово објављивање у дисиминационој бази : 31. октобар.

ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАКА

За спровођење Кварталног структурног истраживања о пословању привредних друштва примењују се следећи методолошки инструменти:

- Адресар јединица изабраних у узорак
- Упитник СБС-03
- Упутство за попуњавање упитника.

Упитник са упутством за попуњавање доступан је на сајту Републичког завода за статистику: www.stat.gov.rs.

Списак номенклатура и класификација које се користе у истраживању

КД (2010) („Службени гласник РС“, број 54/10) налази се на сајту Републичког завода за статистику: www.stat.gov.rs.

Публикације

Резултати истраживања објављују се у редовном статистичком саопштењу „Квартално пословање привредних друштава“ (претходни подаци), почев од 2009. године. У едицији „Радни документи“ објављују се коначни подаци, почев од 2007. године, у годишњој периодици.

Ове публикације се налазе на сајту Републичког завода за статистику: www.stat.gov.rs.

Контакт особа – Гордана Земаклар, локал 352